

Рецензия

от доц. д-р Петър Кирилов Нешев, член на Научно жури, съгласно заповед на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър” № 454 от 04.04.2019 г.

Относно: представен дисертационен труд със заглавие „Полово-ролеви характеристики на функционирането на личността в организационна среда” за присъждане на образователната и научна степен „доктор по психология” от Цветан Петров Петков, докторант на самостоятелна подготовка в професионално направление 3.2. „Психология”, докторска програма „Социална, организационна и консултативна психология” към катедра „Психология” към Юридически факултет на ВСУ „Черноризец Храбър”.

В представения дисертационен труд е разработен проблем с важно теоретично и практическо значение за социалната психология днес. В началото много добре е обоснована актуалността и значимостта на изследваната проблематика. Докторант Петков е разгледал и систематизирал влиянието на полово-ролевите характеристики на личността върху функционирането ѝ в организационна среда.

Дисертационния труд е в обем от 192 страници и се състои от увод, три глави, научни и научно-приложни приноси, заключение, използвана литература и приложения – въпросите от самооценъчните методики, с които е осъществено емпиричното изследване.

Съдържанието на всяка от главите е разпределено в отделни параграфи. В текста са разработени 23 таблици и 5 фигури. Използваната литература се състои от 429 източника – на кирилица и латиница.

Като цяло трудът е много добре структуриран, теоретично е обоснован и е с ценна приложна насоченост.

В първа глава „Психологически подходи към изследване на пола” са сравнени различни научни определения, теории и подходи за обяснение на полово-ролевите характеристики на личността. Тук авторът е съпоставил различни психологически теории и типологии на социалните полови роли, половата идентичност, полово-ролевите стереотипи. По-подробно са разглеждани следните теории - стандартна теория на Ф. Катц, теория на самосоциализацията на Л. Колберг, лингвистична (езикова) теория, предложена от Дж. Плек, биодетерминистката теория на В. А. Геодакян и теорията за половите роли на Т. Парсънс и Р. Бейлс.

Съществено място в тази част е отделено на разглеждането на социалната полова роля преди всичко като психологически феномен и

механизмите за формирането ѝ. Представени са и основните различия между феминните и маскулинните общества. Авторът показва как различните общества влияят върху възпитанието на личността, разпределението на властта, половата социализация, избора на професия и възможностите за професионална кариера.

Докторант Петков прави психологическа типологизация на най-важните емоционални, когнитивни и поведенчески особености и различия между мъжа и жената. Направеният задълбочен сравнителен анализ и сполучлива психологическа типологизация на половите различия са свидетелство за солидната теоретична подготовка на докторанта.

Във втора глава „Личността в организационна среда: полово-ролеви диференциации” авторът представя и интерпретира взаимовръзката между полово-ролемите особености, лидерските стилове и удовлетвореността от труда. Изяснени са понятията мениджър, лидер, ръководител.

В тази част на дисертационния труд е обърнато внимание на един особен управленски стил, наречен от Дж. Роузнер „преобразуващ” или „феминен стил” на ръководство, присъщ за жените-мениджъри. Този стил на ръководство се характеризира със стремеж към сътрудничество, добра комуникативност, решителност и отговорност.

Авторът правилно посочва, че пълноценното функциониране на личността в организацията е невъзможно без добре развити комуникативни умения. Той разглежда и специфичното място на комуникативното безпокойство в отношенията между ръководители и подчинени. Цветан Петков разглежда четири типа комуникативно безпокойство: комуникативно безпокойство като личностна черта, контекстно базирано комуникативно безпокойство, комуникативно безпокойство, базирано на аудиторията и ситуативно комуникативно безпокойство.

Във втора глава е направен също така обстоен преглед на удовлетвореността от трудовата дейност. Авторът е систематизирал различни гледни точки за съдържанието, структурата, механизмите и детерминантите на конструкта. Представени са основните изследователски перспективи за обяснение на удовлетвореността от труда – дефиниции, направления в нейното изследване, както и формите, функциите и свойствата ѝ в организационна среда. Обяснени са приликите и различията между съдържателните, процесните и ситуационни теории.

В трета глава „Дизайн на емпиричното изследване и резултати” са представени целта, задачите, обекта, предмета и хипотезите на емпиричното изследване. Тук са посочени сполучливо емпиричните проекции на теоретичния модел. Авторът е разкрил аргументирано взаимовръзките и влиянията между измерваните конструкти.

Целта на изследването е да се установи дали и в каква степен полово-ролевите характеристики на личността влияят върху функционирането ѝ в организационна среда?

Постигането на целта е реализирана чрез решаването на следните задачи:

1. Да се проучат базисни психологически подходи към изследването на пола.
2. Да се разкрият характеристиките и закономерностите на лидерските стилове, комуникативният аспект на функционирането на личността и теоретичните постановки на удовлетвореността от труда.
3. Да се проучи влиянието на полово-ролевите характеристики на личността върху функционирането ѝ в специфична организационна среда – административна единица Община Поморие.
4. Да се анализират получените от емпиричното изследване резултати, като се формулират изводи и препоръки по отношение подобряване на функционирането на изследваните лица в изследваната организационна среда.

Обект на настоящото изследване са 79 изследвани лица, функциониращи в специфична организационна среда – административна единица Община Поморие.

Предмет на емпиричното изследване са полово-ролевите диференциации на лидерските стилове, удовлетвореността от труда и комуникативното безпокойство на ръководители и изпълнители в специфична организационна среда – административна единица Община Поморие.

В емпиричното изследване се проверяват следните хипотези:

Очакваме да има корелационна взаимовръзка на индивидуално демографските фактори (пол, възраст, общ трудов стаж, трудов стаж на заеманата към момента длъжност, и възраст) и полово-ролевите характеристики на личността в организационната среда.

Очакваме да съществуват взаимовръзки между полово-ролевите характеристики на личността и управленските стилове на ръководство.

Очакваме да се проявят умерени до силни взаимовръзки между организационната среда, комуникативното безпокойство, удовлетвореността от труда и полово-ролевите характеристики в стила на управление.

Очакваме да съществуват взаимовръзки между комуникативното безпокойство, измервано като личностна черта при лидерите и удовлетвореността от труда.

Предполага се, че лицата с високо комуникативно безпокойство прилагат приоритетно транзакционния лидерски стил.

Не се очакват съществени полови различия по отношение на прилагания лидерски стил.

Очаква се наличието на различия във възприемането на някои от лидерските стилове, произтичащи от заеманата служебна позиция – ръководна и изпълнителска.

Извадката се състои от 79 изследвани лица от двата пола, възрастово диференцирани между 33 и 68 години. Изследвани са служители, заемащи различни длъжности в административна единица Община Поморие, като същите са разделени в две групи според тяхното образование – висше и средно.

За провеждане на емпиричното изследване са използвани следните самооценъчни методики – “Многомерен въпросник за лидерски стил MLQ 5x”, Самооценъчна скала ”Персонален доклад за комуникативно безпокойство – 24” и “Скали за диагностика на удовлетвореността от труда” адекватни на целите и задачите на изследването. Статистическата обработка на резултатите е извършена с помощта на компютърната програма „Статистически пакет за социални науки – SPSS”.

Резултатите са коректно и надеждно обработени. Направен е аргументиран анализ спрямо издигнатите хипотези. Авторът достига до обосновани изводи.

Теоретичните и приложните постижения, постигнати в дисертационния труд са популяризирани в научните публикации на докторанта. Личните ми впечатления от научната и изследователската дейност на Цветан Петков са положителни. Той се изявява като съвестен, отговорен и мотивиран изследовател на проблемите, по които работи, публикува и представя на научни конференции.

Авторефератът представя адекватно и точно съдържанието, структурата, научните достойнства, водещите идеи, постигнатите резултати и приносите на дисертационния труд.

Научните и научно-приложни приноси на дисертационния труд са:

1. Систематизирани са класически и съвременни психологически теории, подходи и типологии за обяснение на социалната полова роля.
2. Посочено е влиянието на полово-ролевите характеристики на личността върху функционирането ѝ организационна среда.
3. За първи път в българската психология е разработен и емпирично проверен изследователски модел със следните променливи – лидерски стилове, удовлетвореност от труда и комуникативно безпокойство.
4. По емпиричен път е разкрита връзката между полово-ролевите характеристики на личността в организационна среда, трудовото поведение и трудовите постижения.
5. Показано е значението на психологическата диагностика на полово-ролевите характеристики на личността в организациите при подбор и назначаване на персонал за създаване на благоприятна работна среда.

В заключение – представеният дисертационен труд от докторант Цветан Петков със заглавие „Полово-ролеви характеристики на функционирането на личността в организационна среда” е разработен компетентно и аргументирано, структурата и съдържанието съответстват на изследвания проблем, притежава ценна практическа стойност. Всичко това ми дава достатъчно основания да изразя положителното си мнение и да гласувам на докторант Цветан Петров Петков да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор по психология“.

Варна, 15. 04. 2019 г.

Доц. д-р Петър Нешев: